

A SZABADKAI TÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR KÉZIRATOS TÉRKÉPEINEK GYŰJTEMÉNYE

A LEVÉLTÁRI HÁLÓZAT MEGSZERVEZÉSÉRŐL ÉS A LEVÉLTÁRAK MUNKÁJÁRÓL –

Hazánk területén a levéltári szolgálat minden köztársaság területén megvan szervezve. A Szerb Szocialista Köztársaságban 17 levéltár működik, amelyek közül egy köztársasági jellegű (Arhiv Srbije, Beograd), 15 községek közötti (területi), egy községi és egy kirendeltség jellegű.¹

Vajdaság Autonóm Tartomány területén 10 levéltár dolgozik, amelyeket a Karlócán székelő Tartományi Levéltár gyűjt hálózatba szakmai felügyelete mellett.²

A levéltári szolgálat elsősorban a levéltári anyag megőrzésének, védelmének és feldolgozásának érdekében alakult.³

A levéltárak munkájának jellege az őrzött anyag sajátosságait tekintve talán a múzeumokéhoz hasonlítható legjobban. A munka folyamatait nézve a levéltárak munkája azonban a múzeumokétól lényegesen eltér, összetettebb és sokoldalúbb feladatok megoldásán alapul. A cél közös: a történelmi értékű anyag megőrzése.⁴

A levéltárak anyagát képezi minden eredeti és reprodukált dokumentációs (írott, rajzolt, nyomtatott, fényképezett, filmezett, hangfelvételezett vagy más módon feljegyzett) anyag, amely jelentős a tudomány, a kultúra és a többi társadalmi szükséglet kielégítése tekintetében, és amely az állami szervek és szervezetek munkája által keletkezett, illetve más jogi-, polgári-jogi vagy fizikai személy munkájából eredt, tekintet nélkül keletkezésének helyére és idejére.⁵

1975. decemberéig tartományunkban összesen 33.000 folyóméter (annak a 4250 alapnak az anyaga, amelyet a vajdasági 10 levéltár őriz) iratanyagot őriznek és rendeztek a levéltárak, illetve ennek az anyagnak 23%-át őrzik feldolgozatlan állapotban.⁶

A feldolgozatlan anyag nagyjából újabb keletkezésű, vagyis még nem képez történelmi anyagot. Ezek legtöbb esetben még nem is kerültek át a levéltárakba teljesen, illetve ezek a még fennálló társadalmi szervek és szervezetek folyó irattári anyagának részei. Ezek csak a végleges átadás után és meghatározott idő elteltével válnak történelmi anyaggá. Rendezésük is akkor lehetséges.⁷

Másrészt vajdasági szinten általános jelenség, hogy a levéltárak helyiség- és szakemberhiánnyal küzdenek már évtizedek óta, ez szintén maga után vonja az anyag rendezetlenségét.⁸

A levéltárak iratanyagát, feladatait és anyagi helyzetét tekintve a vajdasági, községi (területi) levéltárak munkája mégis a szakmai fejlődés útján haladnak, megfelelnek társadalmunk követelményeinek és iratanyaguk rendezettsége is kielégítő.⁹

A levéltári munka végcélja az iratanyag olyan részletes, alapos, tudományos jellegű feldolgozása, amely a rendezés alapján elkészített leltárak, tájékoztatók és más hasonló rendeltetésű eszközök kidolgozásával lehetővé teszi a történelmi anyag minél tökéletesebb megismerését és minél részletesebb feltárását a tudományos kutatások céljaira.¹⁰

A levéltári hálózat megszervezésének és munkájának szakmai tökéletesítése érdekében alakult a Vajdasági Levéltárak Tartományi Szövetsége, amely 1969. óta állandóan a közös akciók kezdeményezője, különösen sokat dolgozott a területi levéltárak, helyzetének javítása és problémáinak megoldása terén, feladataik sikeres végrehajtásában.¹¹

A SZABADKAI TÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR MUNKÁJA

Az 1970-ben kiadott Levéltári anyag mutatója (Vodič kroz arhivske fondove Istorijskog arhiva u Subotici, Sremski Karlovci, 1970) szerint a Szabadkai Történelmi Levéltár 143 alapot (fondot) őriz. 1975. decemberéig az alapok száma 191-re emelkedett, noha a levéltári anyag átvétele a Levéltár harminc éve meg nem oldott helyiség-hiánya miatt évek óta a lehető legszűkebb keretek között történik.¹² A Levéltárban őrzött irat-anyag igen értékes és nagyon sok réttű, amelynek megőrzése és feldolgozása különleges társadalmi jelentőségű.¹³

Az iratanyag eredeti és másolt anyagra oszlik. Az eredeti iratok és könyvek anyagában 1658-tól napjainkig, a másolt iratanyag különösen egyedülállóságuk miatt jelentős példányai között viszont 1391-től találunk okmányokat és más gyűjteményi anyagot.¹⁴

Történelmi anyaga között 10 értékes és rendkívüli jelentőségű gyűjtemény van, amelyek köztársasági viszonylatban is becsesek és értékesek: Az oklevelek (1658—1845.), az anyakönyvek (1839—1895.), az elemi

iskolai anyakönyvek (1871—1946.), a térképek (1770—1973.), hirdetések és röpiratok (1852—1976.), pecsét- és bélyegzők-, (1743—1952.), Iványi István gyűjteménye (1724—1783.), a fényképek gyűjteménye (1862—1960.), a fénymásolatok (xerográfia) gyűjteménye (1391—1875.), és a munkakönyvek gyűjteménye (1885—1955.).¹⁵

A Levéltár történelmi anyaga, tehát a gyűjtemények anyaga is, állandó rendezés és feldolgozás alatt van. Az állandó rendezés az anyag természetéből következik, mert állandóan gyarapszik és szaporodnak az iratok. A folyamatos rendezés teszi lehetővé a tudományos és más kutató célokra való felhasználását.¹⁶

A Szabadkai Történelmi Levéltár fő feladata a következő: az irattári anyag nyilvántartása és rendbentartásának ellenőrzése a területünkön majdnem 600 működő társadalmi öngazgatási szervnél és szervezetnél, társadalmi-politikai szervezetnél, intézménynél, vállalatnál, egyesületnél és más közérdekű létesítménynél; a történelmi anyag átvétele, megőrzése és védelme, valamint tudományos-szakmai feldolgozása; a levéltári anyag alapján igazolások és másolatok kiadása a munkások nyugdíjjogosultságával és munkaviszonyainak rendezésével kapcsolatban a hiányzó adatok pótlása miatt. Kulturális tevékenysége ezért lényegesen háttérbe szorul a többi kultúr-intézményhez viszonyítva, mégis jelentős a kutató-munkák végzésekor a szakmai tanácsadás, a lehetőségekhez képest évente néhány kiállítás és előadás megtartása. Minden tekintetben sokoldalú társadalmi igényeket elégít ki, feladatait adottságaihoz és képességeihez mérten a lehető legjobb módon és megfelelő megoldásokkal teljesíti.¹⁷

Az 1976. évi munkatervben a térképgyűjtemény rendezése is helyet kapott. A gyűjtemény először időrendi sorban rendeződött (több, mint tíz évnek ezelőtt), de rendezés közben az irat-anyagból majdnem még háromszor annyi anyag gyűjtődött a térképek közé, ezen kívül nagyon szép és értékes térkép-anyaggal gazdagította a Levéltári anyagát Ulmer Gáspár főlevéltárosunk, aki tudományos-szakmai kutatásokat végzett a külföldi levéltárok irat-anyagában 1973-tól kezdve majdnem minden évben. A területeinkre vonatkozó külföldön őrzött térképekről és iratokról fénymásolatokat készített, így a régebbi anyag, amely nálunk nem maradt meg, részben mégis hozzánk került. Ezen kívül a Szabadkai Városi Múzeumtól visszakaptuk eredeti diplomáink közül a hiányzóakat, ezzel együtt néhány eredeti és néhány másolt (fényképezett) térképet is kaptunk. Az érvényben levő törvények és előírások alapján, a történelmi anyag védelme érdekében szükséges, hogy az irat- és gyűjteményi anyag rendeltetési helyére; a Történelmi Levéltárba kerüljön.¹⁸

Térképgyűjteményünk

A Szabadkai Történelmi Levéltár térképgyűjteménye a XVIII—XX. században készült térképeket illetve ezek eredeti kéziratos példányait tartalmazza.¹⁹

A korábban készült térképek, amelyek területeinket ábrázolják – főként külföldi kartografusok nagyobb területet ábrázoló térképei a XVI. és XVII. századból, mint Wolfgang Lazius (1570. után) és Nicolas Sanson (1689 körül)-, csak fénykép – vagy fénymásolatokat őrzünk a gyűjtemény anyagában.²⁰

A Levéltár iratanyagában még nagyon sok térkép (remélhetőleg, kézirat is) van az 1779—1875-ig terjedő időszak anyaga között, mivel annak idején még nem különítették el sem a tervrajzokat, sem a többi technikai anyagként mellékelt mérnöki és egyéb munkákat, térképeket, a közintézményekkel kapcsolatos rajzokat, képeket. Ezek nagy része fel van jegyezve, de fizikailag nem került a térképgyűjtemény anyagába, azaz nem lettek különválasztva az iratoktól. Az elkövetkező évek folyamán szükséges lenne ezeket is mind a gyűjteménybe átteni, és akkor a gyűjteményt ismét rendezni, de akkor már nem keletkezés szerint, hanem a levéltári gyakorlatban elfogadott, méretarány szerinti csoportosítás alapján és felosztásban.²¹

Egyelőre megelégedtünk a térkép-anyag egyszerűbb csoportosításával. Keletkezésük szerint a gyűjtemény anyagát úgy csoportosítottuk, hogy a terület-szerinti felosztás is érvényre jusson, a térképek könnyebb kezelhetősége és a tökéletesebb megóvása érdekében. Ez a beosztás alkalmasabb a kutatások céljaira, mint az első csoportosítás volt, csak időrendi sorrendet tartva. A térképgyűjtemény a jelenlegi rendezésben három csoportra tagolódik: a kézirat is és a nyomtatott térképekre valamint a fénymásolatok anyagára.

Mindhárom csoport térképei az ábrázolt terület, szerint: a 1. város belterületének, 2. a város külterületének és egyéb területek térképeire oszlik.²²

Mindhárom csoport alcsoportja időrendi sorban van rendezve.²²

KÉZIRATOS TÉRKÉPEINK

A kézirat is térképeket a nagyszámú külterületről készült térkép miatt a két másik csoport térképeitől eltérően, nem három, hanem négy alcsoportra osztottuk. Vagyis a külterület megosztódása szerint megtartottuk a természetes felosztódást. Szabadka külterülete ugyanis a belső határ (Palics,

Sándor, Ugarok és Radanovác) és külső határ (a valamikori 12 pusztával) területeit foglalja magába.²³

A kéziratot térképek 1770—1940. közötti időszakban keletkeztek. A város belterületéről 1805—1921-ig készült térképek, a külterület belső határától 1782—1923-ig készült térképek vannak. A külterület külső határáról (a puszták területeiről) 1776—1940. között készült térképeink vannak megőrizve, egyéb területekről az 1770—1822-ig készült térképek maradtak meg a levéltárban.²⁴

Általános jellemzőjük a pontosságra való törekvés. Készítőik számtani felmérések alapján dolgoztak, az európai térképkészítők munkáihoz hasonlóan a térképkészítésben haladó irányzatokat követték.²⁵

A XIX. század közepétől kezdve különösen nagy lépést tett előre a térképkészítés Európában, amikor feladatainak köre a kataszteri felmérések, telepítések, áttelepítések, erdő- és vízrendezések, vasút- és útrendezések, valamint a különféle földtani kutatások céljainak megfelelően bővült.²⁶

A múlt században különösen katonai érdekektől vezérelve egész részletes térképek kidolgozását és nyomtatását szorgalmazták. Hasonló csak kevés maradt meg levéltárunk anyagában. Valamivel több térkép van megőrizve a XX. század első feléből, de ezek nem kézzel lettek rajzolva.²⁷

Elég sok térkép maradt meg a Levéltár irat-anyagában az 1780—1789. közötti felmérések céljaira készült kataszteri térképekből, illetve a város 1838—1846. között történt felmérése alkalmából, amelynek anyaga a Kataszteri hivatalban szépen megőrzött könyvekből áll.²⁸

Készítőik még mindig igen gondos, szép munkákra törekedtek, noha adataik jelentőségénél fogva számunkra ez csak másodlagos jelentőségű.²⁹

Két régebbi kéziratós térképünk 1770. körül készült és mindkettő Pacsért ábrázolja.³⁰

Egyike a legérdekesebb, színes, részletes kidolgozású térképeinknek az 1794-ben végzett egyéni felosztás alkalmával készült Bajsa falu területén, amely Bács megyében a Vojnics és Zákó család birtokához tartozott.³¹

A KÉZIRATOS TÉRKÉPEK ELSŐ CSOPORTJA

(A város belterületéről készült térképek 1.1. jelzéssel szerepelnek.)

- 1.1. 1. A sétaerdő tervét 1805. VII. 19-én Gabriel Vlassich készítette („Plan od varoške šume ili Dudarnice”). Adatai az epreskert és az erdő területének nagyságára vonatkoznak.
- 1.1. 2. Szabadka szabad királyi város terve, Gabriel Vlassich készítette 1826. VII. 1.-én. A város területével, fekvésével, vizeivel kapcsolatban őriz adatokat.

- 1.1. 3. Szabadka szab. kir. városban az ún. Pétervári útnak szabályozásáról 1847. V. 3-án készült terv. Verner János városi mérnök munkája. A szabályozási vonalon kívül az út mindkét oldalán levő épületekkel és egy új útköz nyitásával kapcsolatos adatokat tartalmazza.
- 1.1. 4. Szabadka szab. kir. város beltelkeinek térképe, Sztojanovics György városi mérnök készítette 1868. VI. 28-án. Egyike a legérdekesebb és legbecsesebb térképeinknek. Adatai a város belterületének (utak, terek, temetők, vízfolyási árkok és sáncok) nagyságára vonatkoznak és nagyjából jelöli az utcák, terek és középületek elnevezéseit.
- 1.1. 5. Szabadka szab. kir. város beltelkeinek átnézeti térképe, Sztojanovics György munkája, 1869. VII. 19., adatokkal a fontosabb utak és néhány tér elnevezésével kapcsolatban. A térképen a vasúti pályaudvar és a vasút feltüntetése jelentős.
- 1.1. 6. A vasúthoz a feljáró utak és váróhelyek terve, (1869. körül) készítője ismeretlen. Adatai szerint az egyik váróhelyiség az indóházhoz vezető főfeljáró és a régi kálvária között volt, a másik a roginabarai töltés, az agyaggyödrök és a baromhajtó út között.
- 1.1. 7. A roginabarai töltés és környékének tervrajza, talán szintén a vasúthoz feljáró utak szabályozása céljára készült, (1869 körül) ismeretlen mérnök által. Részletesen jelöli a Szegedi szőlők környékét, települését.
- 1.1. 8. Szabadka város kövezési tervezetéhez készült Szeged-Zombori út helyrajza (I. szakasz), készítője a város építésmérnöki hivatala Tót S. városi mérnök vezetésével, 1878 januárjában.
- 1.1. 9. Szabadka város tervezetéhez készült Pest-Halasi út helyzetrajza (III. szakasz), készítője a város építésmérnöki hivatala Tót S. vezetésével, 1878. januárjában.
- 1.1.10. A szabadkai Szegedi út és környéke a személypályaudvarral és környező fatelepekkel. Tary Nándor mérnök munkája (1897. körül).
- 1.1.11. Helyrajz a Szegedi országút és környékéről, 1897-ből, készítője ismeretlen. A telefon, távíró és villamos-vasút vezetékének vonalát tünteti fel a személypályaudvar és teherpályaudvar környékének részleteivel.
- 1.1.12. Szabadka szab. kir. város gáz-közvilágítási terve. Készítője Beeriner Alfonz, 1908. (július) 31-i szabadkai keltezéssel. Jelöli az utcák elnevezéseit, a nyilvános és középületeket.
- 1.1.13. Szabadka szab. kir. város városligeti sugárútja és környékének szabályozási terve. Készítette a város mérnöki hivatala Frankl István főmérnök vezetésével 1910. áprilisában, tervezte Bedő Géza városi mérnök.

- 1.1.14. Subotica úthálózati térképe. Készítői: Ing. Petrović és ing. Tomandl. Az 1921 novemberében nyomtatásban megjelent térkép kézíratos eredetije. Tartalmazza az utcák és terek elnevezéseit, jelöli a nyilvános és középületeket.

A KÉZIRATOS TÉRKÉPEK MÁSODIK CSOPORTJA

(A város külterületéről készült térképek a belső határ: Palics, Sándor, az Ugarok és Radanovác területével 1.2. jelzéssel ellátva)

- 1.2. 1. A Palicsi ugarok területéről készült térkép, szerzője ismeretlen (1782. körül).
- 1.2. 2. A Sándori, a Nyugati és Tukki ugarok, Palicsi ugarok, a Palicsi és Vértó valamint a város keleti és nyugati részén elterülő szőlők területéről készült térkép, szerzője ismeretlen (1785).
- 1,2, 3,-1.2.10. A Baltsek-dűlő, a város más birtokainak területe, Palicsi területek felosztása Sebesics és Sándor között, a Palicsi ugarok, legelők és faiskola, privát birtokok, városi határrészek területei, a Palicsi és Vértó és a szódagyár, valamint Sándor falu határának térképei. Az első hét Weinerth, a nyolcadik Frantz Ballucanti térképe. Az utóbbi 1788, a többi 1787. körül készült.
- 1.2.11. Sándor helység terve, amely Maria Theresiopol (Szabadka) szabad királyi városhoz tartozik és Bács Bodrogh vármegye területén 62 szessziót foglal magába, a szabad szessziókat is hozzászámolva és 1100 négyszögölt véve holdanként. Vlassich Gabriel készítette Szabadkán, 1792. körül.
- 1.2.12. A „Petreseva cseszma” részének terve, amely 97 holdat tesz ki. 2000 négyszögölt számolva holdanként.
- 1.2.13. A „Járanló” és „Tukk” területének terve, amely 1541 holdat tesz ki; készítője Vlassich G. 1801., Szabadka.
- 1.2.14. A Nyugati ugarok keleti részének terve, szerzője ismeretlen, 1803. körül.
- 1.2.15. A „Kameniti hát”, „Tukk” és „Petreseva cseszma” területének terve, amely 1666 holdat tesz ki. Készítője Vlassich G. 1820, Szabadka.
- 1,2,16. A Nyugati ugarok szántó földjeinek felméréséről készült terv Scultety Ferenc királyi biztos vezetésével, készítette Josef Wüstinger, 1822-ben Szabadkán.
- 1.2.17. Terv a város ingatlan vagyonainak területéről a város és Sándor között, az ún. „Bain hat-on”. Készítője Josef Wüstinger. Szabadka, 1822. III. 6-i keletkezéssel.

- 1.2.18. A Palicsi ugarok szántóföldjeinek felméréséről készült terv Scultety Ferenc királyi biztos vezetésével, Josef Wüstinger munkája 1823-ból. Szabadkán.
- 1.2.19. A Szabadka környékén telepítendő szőlők területeinek terve, készítette Gabriel Aradszky földmérő 1823-ban.
- 1.2.20. A Kőrös-patak terve a Szegedi-úttól a Ludasi tóig, Alexander Tóth munkája 1828-ból Szabadkán.
- 1.2.21. Szabadka környékének térképe, 1840. III. 19-én készítette Tóth S. rendes városi mérnök, a hitelesítést Hewessy Károly Bács vármegye főmérnöke végezte.
- 1.2.22. A Radanováci szőlők területéről készült térkép 1841-ből, Aradszky és Tóth mérnökök munkája.
- 1.2.23. A Bajai szőlők területéről készült térkép 1841-ből, Tóth és Aradszky mérnökök munkája.
- 1.2.24.–1.2.36., a Bajai, Majsai Buckai és Halasi szőlők és a kukoricaföldek területéről készült térképek 1841, Tóth és Aradszky.
- 1.2.37. A Radanováci közös legelő és egyéni birtokok határvonalának térképe, 1845. Tot S., Szabadka.
- 1.2.38. Szabadka szab. kir. város határában levő Radanovác és Kotyeva területéről készült térkép, Karvázy Pál mérnök munkája, 1845, Szabadka.
- 1.2.39. Szabadka város a Nagyrét és a Bajai szőlők közötti homokterületeinek térképe, Karvázy Pál városi mérnök 1870. XI. 10-én Szabadkán készült munkája.
- 1.2.40. A város birtokához tartozó eladott homokterület térképe a Palicsi területeken, 1870. után (Karvázy Pál).
- 1.2.41. A Radanováci városi legelőn eladott terméketlen homokterületről készült térkép Karvázy Pál mérnök munkája, 1890. II. 8-án.
- 1.2.42. Szabadka területéről készült vázlat-rajzok (számai: 210-300), készítője ismeretlen. Összehasonlítás: Abaffy, ellenőrzés: Kofranek, 1890. körül.
- 1.2.43. Szabadka város birtokaihoz tartozó eladott területek térképe a Bajai és Mélykúti út között, szerzője ismeretlen, 1890. körül.
- 1.2.44. Szabadka város birtokaihoz tartozó eladott területek térképe a Halasi és Mélykúti út között, 1892. X. 28. szerzője ismeretlen.
- 1.2.45. A Palicsi szőlők vázlat-rajzai (számai: 1-81), szerzők: ing. Prochazka, M. Viljkovskij, 1922—1923.

A KÉZIRATOS TÉRKÉPEK HARMADIK CSOPORTJA

(A város külterülete a külső határral /pusztákkal/ =1.3.)

- 1.3. 1. Zobnatica puszta térképe az egyéni birtokok megjelölésével, a közös legelő, a fontosabb utak és szomszédos területek határainak feltüntetésével. Kovács Leopold földmérő, Szabadka, 1776.
- 1.3. 2. Kelebia puszta térképe a fontosabb utak, homokterületek, közös legelő és mocsár feltüntetésével. Kovács Leopold földmérő, Szabadka, 1776.
- 1.3. 3. Tompa és a szomszédos Mélykút, Mada és Kis-szállás közötti új határvonalról készült térkép az Orczy Lőrinczcel folytatott határpör után. Kovács Leopold 1779-ben készült térképe.
- 1.3. 4. A szabadkai határ Tompa-puszta és a szomszédos Mélykút, Mada és Kis-szállás puszták közötti új határvonalról készült térkép Kovács Leopold Szabadkán 1779-ben készült munkája.
- 1.3. 5. A Szabadkai határról készült térkép Tompa-puszta Balota, Kis-szállás, Mada és Mélykút felőli részéről, Kovács Leopold munkája, Szabadka, 1779. évi keltezéssel.
- 1.3. 6. Tompa puszta északi részének térképe, amely 1786-ban hosszú határpör után a szomszéd feudális birtokos Orczy Lőrincz tulajdona lett. Szerzője Tallken, készült Budán, 1785. XI. 5-én.
- 1.3. 7.–1.3.15. Tavankut puszta Sebesics-, Kelebia-, Verusics-, Ludas és Zobnatica puszta, a „Kameniti hat” környéke, a „Téglavető dűlő” térképei 1787—1788 évekből, Weinerth és Ballucanti készítették, Szabadkán.
- 1.3.16. Nagyfény pusztán elterülő öt privat birtok térképe, Veinerth 1788. körül készült munkája.
- 1.3.17. Szabadka szabad királyi város területének térképe 1789-ből. Gabriel Vlassich mérnök munkája, Szabadkán (Maria Theresiopoll). Kivételesen érdekes és becses térképünk, egész fejezetet érdemlő adatokkal a környező területekre vonatkozóan, pusztáinak területei nagyságának pontos kimutatásával. Egyike legszebb térképeinknek.
- 1.3.18. Szabadka szab. kir. városhoz tartozó Vantelek puszta térképe, amelynek területe 6740 holdat tett ki, Vlassich G. munkája 1789-ből.
- 1.3.19. Szabadka szab. kir. városhoz tartozó Zobnatica puszta térképe, amely 8787 holdat foglalt magába. Vlassich G. 1789-ben Szabadkán készített térképe.
- 1.3.20. Szabadka szab. kir. városhoz tartozó Kelebia puszta térképe, amely 11.058 holdat foglalt magába, Vlassich G. munkája 1789-ből.
- 1.3.21. Szabadka szab. kir. városhoz tartozó Tavankut puszta térképe, amely 5454 holdat foglalt magába. G. Vlassich készítette 1789-ben Szabadkán.

- 1.3.22. Szabadka szab. kir. városhoz tartozó Györgyén puszta térképe, amely 6109 holdat foglalt magába. G. Vlassich térképe, 1789-ből.
- 1.3.23. Szabadka szab. kir. városhoz tartozó Ludas puszta terve a jelenlegi és a régi dohánytermelőknek, a Ludasi mocsár mindkét oldalán megvett földek bérlőinek kimutatásával. G. Vlassich, 1817-ben készült terve, Szabadkán.
- 1.3.24. Bajmok és Sebesics közötti területek terve 1821-ből, Szabadkai keltezéssel, ellenőrizte: Bauer.
- 1.3.25. A Petrovaradini út terve Sándortól Zobnaticáig, Alexander Tóth 1828-ban készítette.
- 1.3.26. Kelebia pusztán Kardos János birtokáról készült terv, szerzője Kerekes József, Bács Bodrogh vármegye főmérnöke, 1831-ben készült.
- 1.3.27. Joannes Resnyi ludasi birtokairól készült terv, készítette A. Tóth, 1833 májusában Szabadkán.
- 1.3.28. Györgyén pusztán a Pacsér és Ómoravica felé vezető utak terve, Tóth S. városi mérnök készítette Szabadkán, 1834. VII. 5-én.
- 1.3.29. Györgyén pusztán a privát birtokokon keresztülvezető utak terve az 1789. évi likvidáció alapján készült földkönyvek adatai szerint készült 1841. VIII. 24-én, Szabadkán. Szerzője Tóth S. városi mérnök.
- 1.3.30. Nagyfény puszta térképe, Tóth S, városi mérnök munkája, 1844, szabadkai keltezéssel.
- 1.3.31.–1.3.40., Tavankut-, Kelebia-, Sebesics, Györgyén-. és Ludaspuszta térképei, Tóth S. munkája 1845-ből Szabadkán.
- 1.3.42.–1.3.45., Verusics puszta térképei 1846-ból, Aradszky G. munkái.
- 1.3.46.–1.3.50., Sebesics, Vámtelek és Verusics puszta térképei 1846-ból, Aradszky Gábor munkái, Szabadka.
- 1.3.51. Vojnics Jakab özvegyének Ó- és Új Roglaticán és Zobnaticán levő egyéni birtokairól készült térkép. Készítette Engelbrecht Dániel Szabadkán, 1856-ban.
- 1.3.52. A Bajmoki közös legelőről készült térkép Karvázy Pál mérnök munkája, Szabadka, 1859.
- 1.3.53. Csantavér község északi részéről készült térkép, Karvázy Pál mérnök munkája, Szabadka, 1859.
- 1.3.54. Csantavér község északnyugati részéről készült térkép, Karvázy Pál mérnök 1859-ben készült munkája, Csantavéren keltezett.
- 1.3.55. Csantavér község térképe, Szabadka, Karvázy Pál mérnök, 1859.
- 1.3.56. Csantavér község parcellázott területeinek térképe, Csantavér, 1866. Karvázy Pál mérnök munkája.
- 1.3.57. Tompa pusztán a Racsmán- és Halbrohr-féle földek felosztásáról készült térkép Karvázy Pál által, Szabadkán, 1868. VIII. 29-én.

- 1.3.58. Városi – Tompa-pusztai homokterületek felosztásáról készült térkép, Karvázy Pál munkája, Szabadkán, 1870. XI. 13-án.
- 1.3.59. A Majsai szőlők és „Tölgyfás” között eladott városi legelő térképe Karvázy Pál mérnök 1882. I. 21-én készült munkája, Szabadka
- 1.3.60. A „Sáskalapos” déli részén lévő legelők térképe 1887. IV, 28. Karvázy Pál munkája, Szabadka.
- 1.3.61.–63., Tompa pusztta északkeleti és keleti részén elterülő földterületek terve, illetve a Buckai és Majsai szőlők között lévő öv, amelyet szőlővel terveztek betelepíteni, Szerzőjük ismeretlen, (1890. körül)
- 1.3.64. Szabadka szab. kir. város homokos övezetének terve Kelebia pusztán a Mélykúti úttól északra és a Halasi úttól nyugatra elterülő részen, amelyet szőlővel terveztek betelepíteni, valamint a Tompai „Deszkás” erdő és Buckai szőlők ill. a közös legelő területe, amelyen szintén szőlő-telepítését tervezték.
- 1.3.66. „Kővágó” pusztán eladott terméketlen városi homokterület terve, készítette Karvázy Pál 1890. I. 23-án, Szabadkán.
- 1.3.67. Kelebia pusztán a vasútállomás mellett eladott városi homokterület terve, készítette Karvázy Pál 1890. IV. 10-én, Szabadkán.
- 1.3.68. Szabadka szab. kir. város területéhez tartozó Mérges-Tavankút pusztai erdők, legelők és szántóföldek területének térképe. (Karvázy Pál mérnök, 1890. körül).
- 1.3.69. „Kővágó” pusztai Vágó-járás területének térképe, (Karvázy Pál, 1890.)
- 1.3.70. Szabadka szab. kir. város tulajdonához tartozó Alsó- és Felső-Csikériai közös legelő térképe, Karvázy Pál munkája 1892. I., Szabadka.
- 1.3.71. Szabadka szab. kir. város tulajdonához tartozó eladott terméketlen homokterületről készült térkép a „Tölgyfás” és a Buckai szőlők” között. Karvázy Pál mérnök munkája 1897. február Szabadkán.
- 1.3.72. A Tölgyfás és Buckai szőlők között eladott terméketlen homokterületek térképe. Karvázy Pál készítette 1897. II. 6-án, Szabadkán
- 1.3.73. Tompa pusztta északi részének térképe, amely ma Magyarország területéhez tartozik. Szerzője ismeretlen, (1900. körül).
- 1.3.74. Szabadka szab. kir. városhoz tartozó Tavankút és Csikéria területén eladott földek térképe, szerzője ismeretlen, 1902-ben, készült Szabadkán.
- 1.3.75. Szabadka területén kiépített és kiépítetlen törvényhatósági és községi közlekedési közutak térképe. Készítette Sztankovics György királyi főmérnök 1904. IV. 26-án Zomborban.
- 1.3.76. Szabadka szabad királyi város területének térképe. Készítette Frankl István főmérnök, 1904-ben Szabadkán. Érdekes és egyedülálló adatokkal a környező területekről.

- 1.3.77. Csikériai homokterületeket ábrázoló térkép, ismeretlen a szerzője, Szabadkán készült 1909 októberében.
- 1.3.78. Tavankut pusztai földterületek felosztásának terve, Mamuzsics Pál városi mérnök készítette 1910-ben Szabadkán.
- 1.3.79.–1.3.81., Tavankut pusztai, Tavankut-csikériai és a Hajdujárasi vasúti állomástól délre fekvő területek felosztásának terve, Mamuzsics Pál városi mérnök tervei 1910-ből.
- 1.3.82. A városi „csiszéri” eladott földterületek terve 1922-ből. Készítette ing. Prochazka és ing. Petrović 1922 szeptemberében.
- 1.3.83. Kőrösi és Szkenderjárasi városi szénakaszáló terve, készítői ing. Prochazka és ing. Petrović, 1923. VI., Subotica.
- 1.3.84. Városi birtokról készült térkép Tavankut-Csikérián 1925. szeptemberében, Suboticán, ing. Prochazka készítette.
- 1.3.85. A szabadkai község kataszteri munkáihoz készült vázlat, 1937. X., Subotica, ing. Prochazka készítette.
- 1.3.86. A Szabadkai járás poligon-hálózatának vázlata (kataszteri felmérések számításához készült vázlat) Szabadkán, 1937 októberében, ing. Prochazka munkája.
- 1.3.87. Tompa község területén a Kőrösoldal és az Újföldek elméréséről-felosztásáról készült térkép. Tompán, Varga Jenő mérnök készítette. (Magyarország területéhez tartozik.) 1940.
- 1.3.88. Tompa község területén az ún. Katonaföld felosztásáról készült térkép, Tompán, Varga Jenő mérnök által készült, 1940-ben
- 1.3.89. Tompa község területén Kőrösoldal felosztásáról készült térkép 1940-ből, Varga Jenő mérnök munkája, Tompán. (M. o.).
- 1.3.90. Tavankut pusztai térképe (részlet), szerzője ismeretlen, dátum nélkül készült.

EGYÉB TERÜLETEKRŐL KÉSZÜLT KÉZIRATOS TÉRKÉPEINK

(A kéziratos térképek negyedik csoportja.)

(Bács Bodrog vármegye területe és más, nem Szabadkához tartozó területek térképei a kéziratos anyagban = 1.4.)

- 1.4. 1. Pacsér pusztai északi részének térképe. Szabadkán készült 1770. körül, szerzője ismeretlen.
- 1.4. 2. Pacsér pusztai északi részének térképe, Szabadkán készült 1770 körül, ismeretlen szerző munkájaként.
- 1.4. 3. Pacsér szabad királyi falu térképe, amely összesen 112 szessziót foglal magába, minden szesszió 61 láncot számlál^{31a} (1 lánc=1200 négyszögöl). Készítője Fran. Ambrozovity, a zombori városi te-

- lekkönyv vezetője, 1784. VII. 2-án, Zomborban. Hitelesítés: 1786. V. 12-én Ant. Neszmér pacséri főszolgabíró által.³²
- 1.4. 4. Roglatica puszta részének, az egyéni birtokokról készült térképe. Szerzője G. Vlassich mérnök, a készítés ideje: 1792. XI. 10., helye: Szabadka.
  - 1.4. 5. Földmérnöki térkép Bajsa falu területéről, amely a Vojnics és Zákó családok birtokát képezte. Az egyéni felosztás a telepesek között Szalay Stevan mérnök felmérése alapján 1794-ben történt. Bajsán 1794-ben Szalay Stevan készítette.
  - 1.4. 6. Duboka tájékán elterülő egyéni birtokok terve, Antun Latzkó földmérő Szabadkán, 1798-ban készült térképe.
  - 1.4. 7. Duboka puszta térképe, amely uradalmi jogainál fogva a Vojnics család tagjainak részére öt egyenlő területre osztott birtokát képezte. Antun Latzkó mérnök felmérései alapján 1803-ban Szabadkán, a felmérő által készült térkép.
  - 1.4. 8. Bajsa területének északnyugati részéről készült, ismeretlen szerző, dátum nélkül (1803. körül) készült munkája.
  - 1.4. 9. Bajsa falu összes területének térképe, amely az örökösödési jog szerint a Vojnics és Zákó család tulajdonát képezte. Készítette Antun Latzkó 1814-ben.
  - 1.4.10. Térkép több birtokos területéről, 1810 körül készülhetett, ismeretlen szerző által.
  - 1.4.11. Bajsa puszta határának azon részéről készült térkép, amely Roglaticával határos, szerzője ismeretlen, 1810. körül készülhetett.
  - 1.4.12. Pilasanović Pavle Roglaticai birtokáról készült térkép, szerzője Jovan Golubović földmérő, 1818.
  - 1.4.13. Roglatica pusztán lévő Vojnics családi birtok térképe, szerzője ismeretlen, Roglaticán 1822-ben készült. Hitelesítette: Ant. Bauer, Joseph Szutsits de Pacsér, Carolus Antunović de Almaš és Joannes Vojnits jurator.³³

Jegyzetek

- ¹ Materijal I Sabora arhivskih radnika SRS, XII. 1975., Beograd, Trideset godina razvoja Arhivske službe SRS, 14—15. old. – obradio: Bogdan Lekić, arhivista Arhiva Srbije.
- ² Ugyanaz az anyag, a Tartományi Levéltárak fejlődéséről, összeállította és feldolgozta: Sredoje Lalić, a karlócai Tartományi Levéltárak szakmai felügyeleti szolgálatának vezetője, „Trideset god. razvoja arh. službe SRS, Razvoj arhivske službe u SAP Vojvodini, str. (Beograd, 1975. XII.) 44. old.
- ³ Zakon o arhivskoj građi i arhivskoj službi, SRS 6. szakasz Szerb SZK. Hiv. Lap. 1967. 12. szám. és Zakon o arhivskoj građi i arhivskoj službi u SAP Vojvodini, 1—23 szakasza, VSZAT Hiv. Lap 1973. 22. szám.

- 4 Ugyanazok a törvények, Vajdaság területére vonatkozó törv. 1. szakasza.
- 5 Ugyanazon törvény Vajdaság területére, 2. szakasz (cikkely).
- 6 Arhiv Vojvodine Sremski Karlovci: Analiza izvršenja Petogodišnjeg plana razvoja arhivske službe u SAP Vojvodini u periodu 1971—1975. Tabela IV (Izd. Arh. Vojvodine, Sr. Karlovci, 1975.)
- 7 Uputstvo Arhivskog veća pri Arhivu Srbije o određivanju kriterije o formiranju i obradi arhivskog fonda, o razgraničenju napdležnosti između arhivskih ustanova nad arhivskom gradom i registraturskom materijalom, Beograd, 1968. IAS br. 0205-108/1969.
- 8 Materijal Arhiva Vojvodine u SR. Karlovcima, SIZ Kulture Subotica, Bačka Topola i Mali Idoš, Arhivskog veća i Arhiva Srbije, Saveta za kulturu APV. Saveza arhivskih radnika FNRJ, evidentiranih u IAS br. 4/1947, 7,9/1947, 79, 81, 82/1952; 12, 13, 34, 57, 66, 82/1953; 55, 74, 112, 115, 158/1954; 2/1955; 47, 195, 263/1956; 101, 162/1957; 0205—44/1959; 0205—356/1966; 0205-260/1968; 0205-737/1970; 0207-760/1970; 0210-724/1973; 0210-71, 368. 466, 644/1974; 0208-256/1975; 0210-551, 675, 687/1975; 0205-87/1976; 0210-50, 119/1976 godine.
- 9 Zajednica Arhiva Vojvodine i Arhiv Vojvodine: Analiza izvršenja Petogodišnjeg plana razvoja arhivske službe u SAP Vojvodini u periodu 1971—1975, zaključak analize rada, 19. old.
- 10 Zakon o arhivskoj građi i arhivskoj službi SAPV, 32. és 37. szakasz,
- 11 Materijal I. Sabora arhivskih radnika SRS, Trideset godina razvoja arhivske službe, Razvoj arhivske službe u SAPV, 33—34. old.
- 12 Planovi rada Istorijskog arhiva u Subotici za period 1971—1975, i Izvršenje plana rada Ist. arh. u Subotici 1971—1975. godine, kao i Zapisnici Arhiva Vojvodine o kontrolnom pregledu rada IAS 1971—1975. godine.
- 13 Materijal I. Sabora arhivskih radnika SRS, Trideset godina razvoja arh. službe SRS, Razvoj arhivske službe u SAPV, 42. old.
- 14 A másolatok az ún. fénymásolatok anyagát tartalmazza, legrégebb egy 1391-ben írt jegyzőkönyv másolata, amelyben először említik városunk nevét, (eredetije a Magyar Országos Levéltárban) ezen kívül még néhány XV. században készült irat másolatát (1429, 1462) és a XIX. században írt szabadkai egyesületi alapszabályokat és más hasonló iratokról és anyagról készült fénymásolatot tartalmaz. Kivételes értéket képviselnek városunk történelmére vonatkozóan.
- 15 Az oklevelek gyűjteményében 21 adománylevél, diploma és más kivételes jelentőségű okmány van az anyakönyvek gyűjteményében majdnem 700 születési, házassági és elhalálozási anyakönyv, az iskolai anyakönyvek gyűjteményében majd 200 levéltári leltári egység, a térképek (kéziratos, nyomtatott és másolt térképek) gyűjteményében több, mint 500 térkép és tervrajz, a hirdetések és röpiratok gyűjteményében majdnem 1000 plakát és hirdetés, a pecsét és bélyegzőgyűjteményben 40 pecsét, és 180 bélyegző, Ivanyi István történész gyűjteményében három doboznyi anyag, a fényképek gyűjteményében 74 érdekes kép a város múltjával kapcsolatban (megjegyzem, ezeket nem tudta a Levéltár folyamatosan vásárolni anyagi helyzete miatt), a fénymásolatok gyűjteményében majdnem 200 másolt példány egység különféle iratanyagról, a külföldön őrzött levéltári anyagról, és a munkakönyvek gyűjteményében majd 250 régi iparos és kereskedő, segéd vagy munkás munkakönyve illetve az újabban idevándorolt vándorkönyvek (1860-as évekből) vannak.
- 16 Arhivsko veće pri Arhivu Srbije – Preporuka o proritetu arhivskih fondova i zbirki za sredivanje i obradu, i proritetu stručnih operacija, Beograd 1967—1968., 1—20. old. Uputstvo o opštem inventaru arh. grade, ista knjiga 9. old. és Planovi

rada ISA – u periodu 1970—1975 – Valamint Arhiva Vojvodine u vezi primeni upustva Arh. Veća, 1968. 6—7. old.

- 17 „Pregled arhivskih fondova i zbirki u svim arhivima SAPV, (Zajednička publikacija arhiva Vojvodine i svih arhiva SFRJ, koja će se završiti 1976 godine (XII.), i u kojem radu i JAS učestvuje, Zaključak, 37. old. Dokumentacija za isto u Srednjoročnom planu razvoja arh. službe APV, za period 1976—1980, I-VIII. táblázat, (IAS = Istorijski arhiv Subotica)
- 18 Tudomásunk van arról, hogy a Szabadkai Városi Múzeum, éppen úgy, mint évekkel ezelőtt is, rendelkezik régi, kivételes történelmi értékű levéltári anyaggal, ezek között térképek is vannak és más hasonló gyűjteményi anyag, amelyet a Levéltár részére a törvény rendelkezései és más előírás alapján eddig, nem adtak át, habár ez a szervezet lenne illetékes annak őrzésére. Ez a társadalmi eltulajdonítás semmi esetre sem helyes, mert nálunk ez az anyag még a legalapvetőbb rendezésen sem megy keresztül, szakmai hozzá-nemértés miatt.
- 19 Legrégibb két térképünk 1770. körül készült (Pacsér), az 1. 4. 1, és 1. 4. 2. számú térképek ezek, ettől régebbi, területeinket is ábrázoló eredeti kéziratos térképek a XVI—XVII. és XVIII. századból a Magyar Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában (gyűjteményében), a Bécsi Kamarai Udvari Levéltár anyagában illetve a Magyar Országos Levéltár anyagában vannak. (Izveštaj Ulmer Gašpara višeg arhivista o radu u inostranim arhivima 1973—1976.)
- 20 A fénymásolatok gyűjteményén kívül a Cartographia Hungarica I, Magyar Helikon kiadásában megjelent térképek faksimile másolatát (Ulmer Gáspár fő levéltáros tulajdona) szintén őrizzük és használjuk, ezen kívül a XIX. század elején készült eredeti Magyar Atlas könyvtárunkban 289/a szám alatt. (I. br. 1179) van elhelyezve, amelynek vannak Szabadka területére vonatkozó eredeti példányban adatok.
- 21 Dr Stjepan Antoljak és dr. Ivan Beuc foglalkozott a levéltári gyakorlatban elfogadott elvek szerint tudományos-szakmai térkép-felolgozással. Szerintük a térképeket méretarányuk szerint a következő csoportokra osztályozzuk: tervrajzok, tervek (úthálózati; vízvezeték- és hasonló tervek), kataszteri térképek (1:10.000-ig), topográfiai (1:10000 – 1:200.000), és földrajzi térképek (1:200.000 és ettől nagyobb arány szerint készült térképek).
- 22 Máiig a térképgyűjtemény anyagában 162 kéziratos, 170 nyomtatott és 100 térképmásolat ill. xerográfia van. Mai felosztásuk a következő:
1. Kéziratos térképek: 1.1. a belterület,
                              1.2. a külterület a belső határral,
                              1.3. a külterület a külső határral és
                              1.4. egyéb területek térképei.
  2. a nyomtatott térképek: 2.1 a belterület,
                              2.2. a külterület és
                              2.3. más területek térképei,
  3. a fénymásolatok és másolatok térképek: 3.1. a belterület,
  3.2. a külterület és
  3.3. a más területeket ábrázoló térképek.

Leltározáskor ezeket a jelöléseket még jelzésük kezdetén toldjuk az alapszámunkkal, amely jelen esetben 3. Ez azt jelenti, hogy az anyag rendezése után a Szabadkai Történelmi Levéltár térképgyűjteményében levő anyagot az előírásoknak megfelelően, számítógépekre alkalmas feldolgozásban kell leltározni és nyilván tartanunk.

31/a, sessio = telek, Bartal-féle szótár, 1500. Budapest.

- 22a levéltári gyakorlatban elfogadott alapelvek egyike az anyag időrendben történő rendezése, amelyet minden iratanyagra, így a történelmi anyagra is vonatkoztatnunk kell.
- 23A tizenkét pusztá (valamikor városi tulajdon) területe Bajmok, Csantavér, Györgyén, Kelebia, Ludas, Nagyfény, Sebesics, Tompa, Vámtelek, Verusics, Zobnatica és Tavankút.
- 24A belterületekről ebben a csoportban 14 térképet örzünk, ezek közül a legértékesebbek és legjelentősebbek az 1.1.4., 1.1.12., 1.1.13. számú térképek. A külterület belső határáról összesen 45 térképünk van a kéziratok térképek csoportjában, legérdekesebbek, közülük az 1.2.9., 1.2.11., 1.2.20., 1.2. számú térképek. A külterület külső határának területéről készült térképekből összesen 90 van a Levéltárban, ezek közül szintén nagyon érdekesek és fontos adatokkal szolgálnak az 1.3.1., 1.3.2., 1.3.6., 1.3.17., 1.3.28., 1.3.75., 1.3.76., számú térképek. A más területeket ábrázoló kéziratok térképek közül 13 van a gyűjteményben, illetve a Palicsnak a Tiszával való kapcsolási tervét (1826) tekintetbe véve, amely nincs a gyűjteményben, összesen 14 térképünk van. Legszebb az 1.4.5. számú térkép, kidolgozását és adatait tekintve különleges értéket képvisel a térkép jobb oldalának felső részén feljegyzett, a szokásoktól bővebb legenda formájában megőrzött, a falu életére vonatkozó adatok miatt. Ezen kívül különösen szép és jelentős az 1.4.2., 1.4.3., illetve a többi térkép mind, és a tervek közül Szekity (Szeghegyer Gotter) betelepítéskor készült terve 1786-ból, amelynek másolatát őrizzük.
- 25Forrásműként K. A. Sališčev: Osnovi nauke o kartografiji, Beograd, 1951-ben kiadott könyvét használtam. (91—117. old.)
- 26Helyi viszonylatban éppen ezért az adataikért nagyon jelentősek. Térképeink közül nemcsak a kéziratok, hanem a nyomtatott térképek és másolt (fénymásolat) térképek is rengeteg adatot tartalmaznak a vasút, a közutak, vízrendezések és erdőrendezések, valamint a város parkosításával és fejlődésével kapcsolatban.
- 27A nyomtatott térképek közül összesen 5 ilyen térkép van 1914-ből a külterületek alcsoportjában. Az 1890-es évekből a más területek alcsoportjában 2 térkép van, 1914—1918 közötti időszakból viszont összesen 12 katonai térképünk őrződött meg.
- 28Sumarni inventar, fonda: Katastarski ured grada Subotice (1838—1846.) Beleške IV. – A város területének felmérése alkalmából megőrzött térképek közül az 1780—1789. között végzett felmérések alapján készült térképek száma a kéziratok anyagban összesen 26, (ebből az 1.1. csoportban nincs térkép, az 1.2. csoportban 10, az 1.3. csoportban 16 van, az 1.4. csoportban ilyen nincs;) az 1838—1846. között végzett felmérésekből készült térképek száma a kéziratok anyagban összesen 40. (ebből az 1.1. csoportban nincs, az 1.2. csoportban 18, az 1.3. csoportban 22 térkép van és az 1.4. csoportban sincs térkép közülük) – és Iványi István: Szabadka szab. kir. város története 166—170/II. részben és található.
- 29A felsorolt város-felmérések alapján készült térképek például éppen nem mutatósak, mégis a legpontosabb adatokat szolgáltatják.
- 30Mindkét térkép kivételesen szép és jelentős adatokat tár fel a község múltjából, megcáfolva a tényt és állítást: hogy itt soha nem történt semmi jelentős, érdekes és említésreméltó. (Pénovác Antal az „Üzenet” – 1975) 11. számában megjelent cikke például hasonlóan állítja.)
- 31A XVIII. és a XIX. században készült térképek egy része is még mindig a tulajdonosok, nagybirtokosok területeinek kimutatása és nyilvántartásai miatt keletkezett, mint az 1.2.16., 1.2.18., 1.2.37., 1.2.40., 1.2.41., 1.2.42., 1.2.43., 1.2.44. 1.3.9., 1.3.10., 1.3.12., stb.

- 32A gyűjtemény anyagába nem került még be, de nyilvántartott térképünk ill. tervrajzunk van a Palicsnak a Tiszával való összekapcsolása tervezésének alkalmából. 1826 évi 12-D-286/1826 pol. irat anyagában is.
- 33A Szabadkai Történelmi Levéltár térképgyűjteményének kéziratos anyagában a XVI. században készült térkép nincs, a XVII. században keletkezettek közül sem maradt fent, a XVIII. században készült térképek közül összesen 40 van, a XIX. század első feléből 65, a XIX. század második feléből összesen 37, a XX. század első feléből viszont összesen 21 térkép van.
- A XVI. században készült térképek 2 másolatát őrizzük a fénymásolatú térképek csoportjában, a XVII. századból szintén két térképet őrzünk és azt is a másolt térképek csoportjában (eredetijük a külföldi levéltárak anyagában van), és 4 térkép fénymásolatát (xenográfia) a XVIII században készült, de nem nálunk őrzött térképekről. Egy nagyon érdekes adat feltárása van éppen folyamatban az egyik külföldi levéltár anyagából (országos kutató-csoport van nagyobb jelentőségű kutatómunka végzésével megbízva már néhány éve. E munka keretében igen szép és értékes, eddig még a történészek által sem ismert adatok kerülnek folytonosan felszínre, ill. levéltáraink történelmi anyagába.

Szabadka, 1976. VI. 7-én.

Rezime

Kartografska zbirka Istorijskog arhiva u Subotici

Arhivska mreža je u celoj Jugoslaviji dobro organizovana i u zadnjih pet godina, naročito u SRS veoma modernizovana. Prema funkciji oni se dele na republičke, pokrajinske i međuopštinske ustanove. Rad Istorijskog arhiva u Subotici je od posebnog društvenog interesa.

Najznačajnija i najveća zajednička akcija svih arhiva Jugoslavije je pripremanje vodiča kroz arhivski material u Jugoslaviji pod naslovom: „Pregled arhivskih fondova i zbirki SFRJ” U ovoj akciji učestvuje i arhiv Subotice, koji raspolaže zbirkama posebnog istorijskog značaja, pa je zbog toga veoma cenjena u krugovima vodećih stručnjaka arhivista.

Autor ovog članka dalje nabrja najznačajnije zbirke Ist. arhiva u Subotici, među ovima i kartografsku zbirku koja obuhvata vremenski period od 1770—1973 godine. Karte su prvo sređene hronološki a zatim prema načinu izrade. Prema ovoj drugoj podeli razlikujemo rukopisne, štampane i kserokopirane mape i planove. Štampane i kserokopirane mape se dele na one koje prikazuju unutrašnjost grada, zatim spoljne teritorije grada i najzad strane teritorije.

Rukopisne karte su po teritorijalnoj podeli uvrštene u četiri grupe: 1. unutrašnjost grada 2. teritorija oko grada 3. spoljna teritorija sa pustarama 4. strane teritorije. Prva, vrlo lepo izrađena mapa Subotice datira iz 1779 godine a priložena je knjizi Ivanji Ištvana: „Istorija slob. kralj. grada Subotice” Knjiga je izdata 1892 a mapa prikazuje samo užu centar grada. Najlepši plan grada iz XIX veka izradio je inženjer Stojanović Đerd 1868 godine. Daje detaljne podatke o veličini površine puteva, trgova, groblja i sančeva. Na mapi se naznačeni nazivi ulica, trgova i javnih objekata.

Mape koje prikazuju užu granično područje spoljne teritorije grada (Aleksandrovo, Palić, zapadne ugarnice i Radanovac) sadrže dragocene podatke o podeli gradskog pod-

ručja o nazivima pojedinih delova teritorije grada. Najznačajnija mapa ove serije izrađena je 1787 godine, izradio ju je Veinert, i prikazuje Paličko i Krvavo jezero.

Treća serija sadrži mape spoljne teritorije grada sa pustarama: Bajmok, Čantavir, Đurđin, Kelebija, Ludaš, Žednik, Šebešić, Tavankut, Tompa, Vamtelek, Verušić i Zobnatica.

Četvrta serija sadrži 14 mapa sa teritorija koja nisu pripadala gradu. Interesantni su, zbog sačuvanih istorijskih podataka, mape Pačira, Bajše, i Roglatice. Najznačajnija mapa ove serije izrađena je 1794 god. (Bajša) po inženjeru Salai Stevanu, koji je izvršio premeravanje zemlje za individualnu parcelizaciju među kolonistima.

Najranije kopije mapa datiraju iz prve polovine XVIII veka a u toku su otkrivanja nekih, do sada nepoznatih karata iz druge polovine XVII veka, za koja do sada ni istoričari nisu znali, a sačuvani su u arhivskom materijalu inostranih arhiva.

Summary

The cartographic collection of the Historical Archive in Subotica

The archivic network in Yugoslavia is well organized, and it has been brought up to date during the recent five years especially in the Socialist Republic of Serbia. According to their function the archives may be republican, provincial and inter-communal establishments. The activity of the local archive is of a very far reaching social interest.

The most significant and large scale action of all the archives in Yugoslavia is the preparation of a guide-book intitled: „The review of archivic funds and collections in Yugoslavia” The archive of Subotica also has a share in this nation-wide action, since it disposes with valuable collections of historical interest, highly rated even among the leading experts.

The author is pointing out the most precious collections of the historic archive, among them the cartographical collection, which is reaching over a period between 1770—1973. The maps are classified chronologically and according to the way of accomplishment. According to the latter devision there are hand-made, printed and daguerreotyped maps and ground plans. The maps are representing the centre, the outskirts and the surrounding countryside.

There are four kinds of hand-written maps, those showing the strict centre, the others showing the suburbs and the rest showing the surrounding countryside or regions further away. The first well accomplished map of Subotica dates back to 1778 and was found in a book intitled: „The history of the royal independent town of Subotica” The book was written by I Ivanji and was published in 1892 The map is representing the strict centre.

The most beautiful map of Subotica in the 19th century was drawn by D. Stojanović in 1860. It gives details and figures about the size and length of roads, squares, churchyards and yards. The names of squares, streets and public buildings are also to be found on the map.

The maps representing the advanced borders and the surrounding countryside (Aleksandrovac, Palić, the western fields and Radanovac) provide valuable data about the territorial devisions, names etc. The most important of these was made in 1787 by a man named Veinert, and is representing Palić and the Bloody Lake.

The third series includes the maps of the countryside around the town with the

nearby villages: Bajmok, Čantavir, Đurđin, Kelebija, Ludaš, Žednik, Šebešić, Tavankut Tompa, Vamtelek, Verušić i Zobnatica.

The fourth series includes 14 maps of regions and places that do not belong to the town. The maps of Pačir, Bajša and Zoglatica are of special historic interest. The most significant of these was made in 1794 by S. Salai who was in charge of field-devision at the time when new settlers were coming to Bajša.

The earliest copies date back to the first half of the 18th century, but new, hitherto unknown maps have been discovered recently in various archives abroad, maps dating as far back as the 17th century.